

A Józsefvárosi Önkormányzat

Zöldfelület fenntartási és környezetvédelmi koncepciója

Józsefváros, 2014

Tartalomjegyzék

Környezetvédelmi Vízió és Misszió Józsefvárosban	3
I. fejezet: Józsefváros adottságai	4
Főbb adatok Józsefvárosról.....	4
Józsefváros rövid története.....	4
Józsefváros építészeti adottságai.....	5
Józsefváros természeti adottságai	5
Józsefváros főbb környezetvédelmi problémái	6
II. fejezet: Zöldfelület fenntartási koncepció	7
Zöldfelület és zöldterület	7
Célkitűzések.....	7
A közelmúlt zöldterületi fejlesztései Józsefvárosban.....	8
Zöldfelületek fenntartása.....	9
Az üzemeltető	10
A zöldfelületek fenntartásának irányai.....	11
A zöldfelületek fenntartásának legfontosabb feladatai	11
Alternatív fejlesztési irányok	13
III. fejezet: Környezetvédelmi koncepció	15
Környezettudatos építkezések és felújítások.....	15
Környezettudatos nevelésben tett és tervezett lépések	17
Hulladékkezelés	19
Illegális hulladék képződése elleni fellépés	20
Klímatudatosság.....	21
Játszóterek, sportudvarok fenntartása, üzemeltetése.....	21
Környezetbarát közlekedés	22
Légszennyezés	24
Zajszennyezés	24
IV. fejezet: Cselekvési irányok és összegzés.....	25
Cselekvési irányok	25
Összegzés	25
Hivatkozások.....	27

Környezetvédelmi Vízió és Misszió Józsefvárosban

Misszió: A Józsefvárosi Önkormányzat küldetése, hogy élhetőbb, barátságosabb, zöldebb környezetet alakítson ki a kerület lakosai számára.

Vízió: Józsefváros közterületei folyamatosan újulnak meg és tíz éven belül a zöldfelületek fenntartása, bővítése, valamint kezelése a lakosság 10-20 százalékának bevonásával történik.

I. fejezet: Józsefváros adottságai

Főbb adatok Józsefvárossal

Alapítva: 1777. november 7.

Népessége: 75.042 fő (2013. január 1.)

Területe: 6,85 négyzetkilométer

Népsűrűsége: 10.955 fő négyzetkilométerenként (2013. január 1.)

Északnyugatról Budapest VII. kerülete, északról Budapest XIV. kerülete, keletről Budapest X. kerülete, délnyugatról Budapest IX. kerülete, végül nyugatról Budapest V. kerülete határolja.

A kerületnek 11 városrésze van.

Ezek: Palotanegyed, Népszínház negyed, Csarnok negyed, Magdolna negyed, Corvin negyed, Losonci negyed, Orczy negyed, Kerepesdűlő, Százados negyed, Ganz negyed és Tisztviselőtelep.

A közlekedés a városrész központi elhelyezkedésénél fogva jól kiépített. A főutakon Budapest legjelentősebb tömegközlekedési vonalai járnak. De a városrész belső területeit is sűrűn behálózzák a tömegközlekedési eszközök, villamos- és buszjáratok. Számos metró állomás, a Józsefvárosi- és a Keleti Pályaudvar is itt található.

Józsefváros rövid története

A mai Józsefváros az 1720-as években kezdett benépesedni. Az uralkodó háztípust, a földszintes agyagépületeket az 1838-as árvíz elpusztította. Az árvíz után jelentős újjáépítés kezdődött, ekkor kezdtek kialakulni a városias jellegű utcák és középületek. A József körút kiépülése után a millennium évére a főbb utak bérházai is felépültek. Ezek már többemeletes bérházak voltak. A betelepülés, a közlekedés (1866: lóvasút, 1899: villamosvasút) és a gyáripar (főleg vasútépítés - pl. Ganz és MÁVAG - és bérkaszánya-építés) fejlődésével volt arányos, Józsefváros lakosainak száma 1890-re 91 303 főre nőtt, ami a főváros lakosságának 18,8%-át jelentette.

A kerület beépítése és a lakosság számának ugrásszerű növekedése 1910 körül (164 255 lakos) érte el csúcspontját, a gyárak (és ezzel a munkásság) egy része azonban már kiszorult a kerületből. A fejlődés lelassult, az árvíz után épült Józsefváros tekintélyes része megérett a lebontásra. A gazdasági pangás, a lakásviszonyok elmaradottsága, a külső (elégé falusias jellegű) részek elszegényedése jellemezte ezt az időszakot. A legtöbb, a 19. század fordulóján virágzó kisebb ipari üzem megszűnt vagy elköltözött. Az I. világháború következtében a szegénység és a minimális gazdasági növekedés miatt a lakásépítési tevékenység szinte teljesen megszűnt.

Az 1930-as évektől megfigyelhető építési konjunktúra létrehozott ugyan néhány jól sikerült épületet, épületegyüttest, ám túl későn indult be és rövid ideig tartott ahhoz, hogy észrevehetően megváltoztathassa Közép-Józsefváros jellegét. A II. világháború során a józsefvárosi épületek mintegy 90%-a sérült meg. Az "újjáépítéskor" elsősorban a romos házakat tették lakhatóvá. Új házakat alig húztak fel, 1950-ig még a foghíjak sem kerültek teljesen beépítésre, s ezáltal Józsefváros Budapest egyik legelhanyagoltabb kerületeként konzerválódott.

Józsefváros építészeti adottságai

A kerület ezen túlmenően sem egységes. A magasabb státusú József körúthoz közelebb eső részeken a szűk utcák által határolt, kisméretű tömbökben, a két-háromemeletes, egy-egy sarkon négy-ötemeletes, szecessziós, századfordulós bérházak mellett megtalálhatóak a hajdani iparosok és kereskedők tágas udvarú, földszintes épületei is. A műhelyek, kisüzemek többsége ma már nem üzemel, illetve raktárként funkcionál. Ez a nagyvárosi és kisvárosi elemeket ötvöző beépítési mód válik a körüttől kifelé távolodva egyre kisvárosiasabbá.

Gyakori, hogy házak belső udvarán az ott lakók igyekeznek a körülményekhez képest kellemes környezetet teremteni maguknak: sokan kertet alakítottak ki, ezek különleges hangulatúvá teszik a pusztuló városrészt. Az udvarokban és az utcákon aktív társas élet folyik. Jelentős a középületek, intézmények, iskolák száma.

A főváros működését szolgáló közüzemek központjainak egy része is itt található. Ezek jelenléte még sincs nagyobb hatással az itt élő emberek életére, a városrész fejlődésére. Ez a városrész szaggatott, mindig elakadó fejlődésének köszönhető. Ha be is indult időszakosan a fejlődés, melynek hatására a közintézmények megépültek, egy-egy negyed felértékelődését a kerület kedvező központi helyzete és az 1990-es évektől újra előtérbe kerülő városfelújítási törekvések eredményezik.

Józsefváros természeti adottságai

Józsefváros Budapest egyik nagyon sűrűn beépített területe, melyet négy nagy, napközben óránként 5-6 ezer egységjárművel terhelt főútvonal határol. Bár ezeken a főútvonalakon a gépjárműforgalom hasonló, a szén-monoxid és nitrogén-oxid légszennyezésük eloszlása lényeges különbségeket mutat. A főutak menti erősen szennyezett sávok jelenléte attól függ, hogy az út milyen helyzetben van az uralkodó szélirányhoz, az észak-északnyugathoz képest. Az észak-északnyugati irányban futó Üllői út mentén, például alig van légszennyezés, míg az északkeleti irányban fekvő, azonos gépjárműforgalmat vezető Rákóczi út mentén igen erős az. A kerület más helyszínein jelentkező magasabb, vagy alacsonyabb szennyezésű zónák elhelyezkedése a gépjárműforgalmuktól szinte függetlenül az utcahálózat égtáji helyzetéből adódó szélventillációtól függ.

Közterek, nagyobb zöldfelületek a kerület következő pontjain találhatóak

5000 m ² -nél nagyobb, legalább 30%-ban növényzettel fedett közterületek	Teljes kiterjedés	Tulajdonos
Fiumei úti sírkert	591293	Nem kerületi tulajdon
Orczy-kert	108402	Nem kerületi tulajdon
II. János Pál pápa tér	59106	Nem kerületi tulajdon
Ludovika tér	34730	Nem kerületi tulajdon
Teleki tér	29650	Józsefváros
Rezső tér	28609	Józsefváros
Füvészkert	28345	Nem kerületi tulajdon
Múzeum kert	21672	Nem kerületi tulajdon
Golgota tér	19976	Józsefváros
Kálvária tér	17247	Józsefváros

Mátyás tér	6055	Józsefváros
Rákóczi tér	5662	Nem kerületi tulajdon
Losonczi tér	5568	Józsefváros
Összesen	956315	

Egyéb, józsefvárosi tulajdonban álló közterek és zöldterületek

- Szabó Ervin tér
- Mikszáth Kálmán tér
- Vajda Péter utcai zöldsáv
- Pollack Mihály tér
- Gutenberg tér
- Harminckettesek tere
- Horváth Mihály tér
- „Nap” tér (teresedés a Nap u és Leonardo u kereszteződésénél)
- „FiDo” tér (Fiumei és Dobozi utcák közötti teresedés)
- Tbiliszi tér (volt Vagon tér)
- Kerületi tulajdonú útvonalak menti fasorok

Egyéb, nem kerületi tulajdonban álló közterek és zöldterületek

- Blaha Lujza tér
- „Kiscsibész” tér (József krt, Baross u és Krúdy u között)
- Nagyvárad tér

Józsefváros főbb környezetvédelmi problémái

Bár Józsefváros jó néhány nagyméretű zöldfelülettel rendelkezik, főleg a belső- és középső-józsefvárosi részen kevés a jelentős méretű, fákkal, cserjékkel fedett zöldterület. Emellett a mintegy ötezres faállományban sok a beteg, idős fa.

A kerület nagyrészt belvárosias jellegéből adódóan magas fokú zaj- és légszennyezettség, melyet elsősorban a közlekedés okoz. Az úgynevezett utcakanyon-hatás miatt jelentős mértékű a városi hősziget jelenség.

A felsoroltakon túl fontos probléma még a biológiai eredetű hulladékok keletkezése is.

Jelen koncepció célja, hogy tulajdonosi, fenntartói célokat jelöljön ki, a felsorolt problémák megoldására irányutatást adjon, kiemelve az eddig megvalósított kerületi jó gyakorlatokat.

II. fejezet: Zöldfelület fenntartási koncepció

Zöldfelület és zöldterület

A zöldfelület a legáltalánosabb ökológiai gyűjtőfogalom a települési zöldre vonatkozóan, növényzettel fedett területet jelent, míg a zöldterület városrendezési, terület felhasználási kategória, a zöldfelületek részhalmaza. Zöldterületen elsősorban közpark és véderdő értendő. A zöldterületen kívül eső növényzettel borított térszínek a zöldfelületek kategóriájába sorolhatók.

A jó minőségű zöldterületek a városi szomszédságok lényegi elemei, amelyek számos pozitív gazdasági, társadalmi és környezeti hatást váltanak ki.

A városias településen élők megfelelő komfortérzésének kialakulásában jelentős szerepet játszik a település komplex zöldfelületi rendszere. A lakók életkörülményeit a biológiailag aktív felületek nagymértékben mikroklimatikus hatásukkal befolyásolják, jelentősen enyhítik a nyári forróságot, emellett az esztétikus megjelenés is jelentős hatással van az életminőségre.

Célkitűzések

Utca, terek és parkok esetében általánosan javasolt, hogy ahol a közművek engedik, fatelepítéssel kell zöldíteni a tereket, utcákat. Ezen belül, lehetőség szerint törekedni kell az őshonos, nagy lombosított fajták telepítésére.

A zöldterületek csak akkor eredményezik a fenti kedvező hatásokat, ha azok rendezettek, gondozottak, fenntartásukról gondoskodnak. Az önkormányzati tulajdonú közterületek jelentős része a közcélú, a település arculatát meghatározó esztétikai értékét növelő, biológiailag aktív zöldfelület, melynek kialakítása, fenntartása, felújítása önkormányzati feladat.

Elvárható igény, hogy a lakóközvetekben megvalósuló beruházások kiterjedjenek a zöldsávok és a fák „felújítására” is. A faállomány felmérését követően, tervszerű cserét, ifjítást folytatni kell, azonban erre csak szakmailag indokolt esetben kerülhet sor. Az ifjítás általában veszély megelőzés, -elhárítás, valamint a későbbi növekedés elősegítése érdekében történhet nem pedig esztétikai okokból. A gondozásban szintén biztosítani kell a lakosság minél szélesebb körének részvételét.

Törekedni kell továbbá favermek tervezésére a felújítandó útszakaszon. Ahol a közmű hálózat miatt ez nem lehetséges, ott ezt cserjeültetéssel kell kiváltani, vagy a Népszínház utcaihoz hasonló virágtartó oszlopok kialakítására van szükség.

Józsefváros önkormányzata ösztönzi a foghíjtelkek ideiglenes (beépítésig történő) használatát közhasználatba átengedett parkként, közparkként, közösségi kertként.

A sűrű beépítés miatt a régi bérházak telkén legtöbbször nincs vagy alig van lehetőség fák ültetésére. Ezekben a helyeken a mikroklimatikus viszonyok javítására az egyetlen módszer a tűzfalak, egyéb függőleges felületek zöldítése. Józsefváros önkormányzata ehhez szakmai segítséget kíván nyújtani.

A Józsefvárosi Önkormányzat nagyon fontosnak tartja az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások biztosítását, illetve a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatását.

A közelmúlt zöldterületi fejlesztései Józsefvárosban

- Közparkok felújítása

A Józsefvárosi Önkormányzat a 2013-2014. évben nagyarányú közpark fejlesztéseket végzett saját tulajdonú területein (Teleki tér, Kálvária tér, FiDo tér).

- Kerületi tulajdonban álló útvonalak felújítása

Az elmúlt évek során, valamint az elkövetkező években, a közművek (gáz, szennyvíz, stb.) kiépítésével összhangban, nagyarányú útépitési és útfelújítási program zajlott kerületünkben.

Az útvonalak felújítása során a fővárosi helyi közutak kezelésének és üzemeltetésének szakmai szabályairól, továbbá az útépitések, a közterületet érintő közmű-, vasút- és egyéb építések és az útburkolatbontások szabályozásáról szóló 34/2008. (VII. 15.) Főv. Kgy. rendelet paragrafusai az irányadók. A kiadott közútkezelői és munkakezdési hozzájárulásokban szereplő kikötéseket folyamatosan ellenőrzi a hivatal.

A zöldterületeket érintő legfontosabb jogszabályrészek meghatározzák a növényzettől tartandó védőtávolságokat, a földmunkák módszereit (gépi, kézi), a fák törzsének védelmét, a zöldfelületek helyreállításának módját.

A kerületben út és közvilágítási hálózat ütemezett korszerűsítése zajlik, mely keretében a tervek szerint 22 út újulhat meg. Ezek közül 13 esetében a közvilágítás korszerűsítése is indokolt. Cél, hogy minél több felújítandó útszakasz mentén kerüljön kialakításra az energiatakarékos lámpatestekkel megvalósított világítás.

Első példaként a Sárkány utca fejlesztése valósul meg, a mintegy 200 m hosszú utca közvilágításának teljes megújítása által.

- Kerületi tulajdonban álló útvonalak és egyéb ingatlanok zöldítése

A Képviselő-testület 360/2012 (X. 18.) számú határozatával zöldsávot telepített a Vajda Péter utcai osztósávba, majd ültetett növények védelme érdekében mészkösziklák kerültek kihelyezésre, azért, hogy a zöldsávot ne a gépjárművek használják, valamint öntözőrendszerrel látták el a sávot.

Sor került a palotanegyedi faültetési akcióra, melynek keretében 32 fa került kiültetésre és virágba borult a Népszínház utca a kihelyezett virágtartó oszlopok segítségével. Emellett a 2012. évi Föld Napja programsorozat keretében 235 fa elültetésére is sor került.

Közép- és hosszú távú cél a kerületi útvonalzöldítések folytatása.

- Nem kerületi tulajdonban álló területek fejlesztésében való részvétel

Természetesen a fejlesztések szükségessége nem ismeri a tulajdonosi határokat. Emiatt fontos, hogy az állami-, fővárosi-, magántulajdonban álló területek fejlesztését a közeli és távolabbi jövőben is támogassa a kerület.

Ékes példa erre a II. János Pál pápa tér felújítása, mely ugyan fővárosi tulajdonban áll, Józsefváros Képviselő-testülete úgy döntött, hogy a kerület részt vesz a II. János Pál pápa tér megújításában. A játszótér bővítése mellett a teret határoló utcák rekonstrukciójában is segített az Önkormányzat.

Emellett a 2014 tavaszán átadott Márkus Emília utcai csomópont átépítése segíti a Palotanegyed közlekedését, mely által a légszennyezés mértéke csökkenhet. Továbbá fák is elültetésre kerültek az érintett, rövid szakaszon, mely a jövőben hozzájárulhat a Blaha Lujza tér mikroklímájának és légszennyezettségének javításában.

- Helyi kezdeményezések támogatása

A Józsefvárosi Önkormányzat figyelemmel kíséri és bátorítja a Józsefvárosért tevékenyen tenni akaró civil szervezeteket és azok munkáját. Ennek példája a Tisztviselőtelepi Önkormányzati Egyesület fásítási pályázatának 500.000 forinttal történt támogatása.

A közeljövőre célul tűzzünk ki a civil szervezetek bevonását és további támogatását a zöldfelület megújítási és fejlesztési tevékenységekben.

- Közösségi kertek kialakítása

A Bókay utcában található 2014. május 31-én megnyitott GrundKert 2.0 (elődje a 2012. március 25-én nyílt Grundkert) és a Tömő utca 14. szám alatt található, 2012. május 19-i alapítású Leonardo Kert és úgynevezett „alulról induló”, lakossági kezdeményezés.

Alapvető cél a lakossági kezdeményezések segítése, emiatt a Józsefvárosi Önkormányzat a Magdolna u. 24. szám, és a Tolnai Lajos u. 23. szám alatti üres, önkormányzati tulajdonban álló telkeken a közösségi kerteket létesített. Üzemeltetésével a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálatot bízta meg.

A Tolnai Lajos utcában található Napraforgó Napközi Otthonos Óvoda és a Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és Általános Iskola diákjai a Víg Otthon Idősek Klubjának tagjaival együtt részt vehetnek a kert művelésében, hiszen a gyermekek környezetükkel való kapcsolatának megvalósítása a felnőttek közvetítésével történik. A vetemények beérése, a termések leszedése, és a közös hasznosítása, feldolgozása újabb ismereteket nyújt a gyermekeknek, valamint pozitív hatással lehet a gyerekek szocializációjára, társas kapcsolatainak fejlesztésére, valamint az iskola pedagógusi és szülői közösségének kapcsolatára.

Zöldfelületek fenntartása

A Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete gyakorolja a tulajdonosi jogköröket, a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat pedig üzemelteti a kerületi tulajdonban álló zöldterületeket. Fejlesztéseket a Képviselő-testület döntései, megbízása alapján végzi. A munkálatokat a Környezetvédelmi Munkacsoport, a Képviselő-testület ideiglenes bizottsága felügyeli.

A Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete a 274/2011. (VI. 16.) sz. határozatában Környezetvédelmi Munkacsoportot állított fel. A Munkacsoport tagjai önkormányzati képviselők, a Polgármesteri Hivatal környezetvédelemmel foglalkozó munkatársai és a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat főkertésze és képviselői.

A Környezetvédelmi Munkacsoport feladata:

- Véleményezi a fasorokat, parkokat, zöldterületeket érintő képviselő-testületi vagy bizottsági előterjesztéseket, a döntések végrehajtását figyelemmel kíséri.
- Közreműködik az önkormányzati „Föld Napja” megszervezésében és lebonyolításában.
- Több évre szóló stratégiát dolgoz ki a zöldfelületek arányának növeléséről és a fásításról.
- A Városgazdálkodási és Pénzügyi Bizottságnak javaslatot tesz a feladatait érintően a költségvetési koncepció és az önkormányzat éves költségvetése összeállításához.
- A Képviselő-testület és a bizottságok döntéseinek előkészítése érdekében megvitatja és állást foglal a feladatkörébe tartozó ügyekben.
- Közreműködik a feladatkörébe tartozó önkormányzati rendeletek és határozatok előkészítésében.
- Véleményezi a beruházásokat környezet- és természetvédelmi szempontból.
- Javaslatot tesz:

- fák, fasorok, egyéb növényzet telepítésének helyére,
  - a kiszáradt fák kivágására,
  - a parkok, zöldterületek rendbetételére,
  - a közép és hosszú távú zöldterületet érintő fejlesztésekre.
- Kapcsolatot tart a város-, illetve kerületvédő/kerületfejlesztési egyesületek, társaságok, egyéb szervezetek képviselőivel, a köztisztaság érdekében tevékenykedő civil és nem civil szervezetekkel,
  - Figyelemmel kíséri a kerület környezet- és természetvédelmi helyzetét, a környezetvédelmi előírások érvényesítését.

A Környezetvédelmi Munkacsoport létrehozása nagyban segíti a zöldfelület fejlesztési koncepció megvalósítását és a jövőre nézve hozzájárul egy egységes, zöld városkép kialakításához.

Az Önkormányzat a nagyprojektekben (Magdolna Negyed és az Európa Belvárosa program) a Képviselő-testület és a Városgazdálkodási és Pénzügyi Bizottság megindított közbeszerzésekben nagyfokú figyelmet fordít a zöldfelületek felfrissítésére és fenntartására. Emellett a Képviselő-testület és Szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 25/2013 (V.27.) önkormányzati rendelet 4. melléklet 1.4. pont 1.4.13. alpontja szerint Városgazdálkodási és Pénzügyi Bizottság figyelemmel kíséri a kerület környezet- és természetvédelmi helyzetét, a környezetvédelmi előírások érvényesítését.

Az üzemeltető

A Józsefvárosi Önkormányzat 392/1994. (X. 11.) számú határozatával alapította meg a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat jogelődjét, a Józsefvárosi Önkormányzat Gazdasági Hivatalát, amely 1994. november 1-től működik.

A Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat jelen formájában 2013. november 1. óta működik. Része a zöldfelületek fenntartásával, gondozásával foglalkozó szakmai központ.

A Szolgálat elsődleges feladata a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 23. § (5) bekezdés 1. pontja szerint a helyi közutak, közterek és parkok kezelése, fejlesztése és üzemeltetése. Ennek keretében:

- Gondoskodik a terek, parkok magas szintű élhetőségéről, fenntartja a növényzetet, gondoskodik az utcabútorok és a szilárd burkolat karbantartásáról, valamint feladata a közterület rendjére és tisztaságára vonatkozó jogszabályok által tiltott tevékenység megelőzése, megakadályozása, megszakítása, megszüntetése, illetve szankcionálása és közreműködik a közterület, az épített és természeti környezet védelmében.
- Ennek kapcsán gondoskodik a költségvetésben biztosított pénzeszközök racionális, szakmailag indokolt felhasználásáról és a lakosság környezettudatának formálásáról minden lehetséges eszközzel.
- Gyalogos járőrszolgálatot alkalmaz.

A térfigyelő rendszer 2014. évre tervezett felújítását követően megnöveli az operátorok létszámát, mert a tervezett 200 kamera képét a jelenleg szolgálatot teljesítő egy fő közterület-felügyelő érdemben nem tudja felügyelni.

Közép- és hosszútávon biztosítani kell a szakmai központ kellően felkészült és megfelelő végzettségű kertész munkatársainak számát és folyamatos képzését, valamint a kertészeti munkálatokban segítséget nyújtó állandó- és idény munkásainak számát.

A lakókkal való személyes kommunikáció javítása érdekében a közeljövőre nézve javasolt ügyfélszolgálatot fenntartani és ingyenes zöldszámot üzemeltetni, melyen a lakosság

közvetlenül érheti el a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat szakmailag illetékes központját, s a hozzájuk eljutó információkat, bejelentéseket, problémákat, személyes kivizsgálást követően a bejelentővel egyeztetve tudják megoldani.

A Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat tevékenységi körei:

- Zöldfelületek védelme
  - az összes, jelenleg meglévő zöldfelület megőrzése
  - vandalizmus elleni védelem (például a zöldterületek egy részének éjszakai zárása)
  - a zöldterület-használat folyamatos ellenőrzése a fenntarthatóság érdekében
- Értéknövelő intézkedések
  - a zöldterületek állapotának, minőségének javítása
  - növényzetet gazdagító beruházások
  - a zöldterületek infrastruktúrájának javítása (járdák, kulturált játszóterek, kutyafuttatók kialakítása, parkolás szabályozása, stb.)
- Hozzáférhetőség
  - minden potenciális parkhasználó számára lehetővé kell tenni a biztonságos megközelítést
  - a közösségi zöldterületek közötti kapcsolat létrehozása
- Részvétel a jövőre nézve
  - helyi lakosság, vállalkozói szféra bevonása a zöldfelületek kialakításához kapcsolódó döntéshozási folyamatba
  - a helyi lakosság és a civilek nagyarányú bevonása a zöldfelületek fenntartásába
  - környezettudatos nevelés az iskolákban

A zöldfelületek fenntartásának irányai

Budapest, illetve Józsefváros zöldfelületi rendszerében kiemelkedő jelentőségűek a mintegy ötezer egyedből álló utcai fasorok és a tereken, parkokban elhelyezkedő fák, facsoportok.

A fák átfogó felmérése (fafajta, kor, egészségi állapot, a fák elhelyezkedése, üres helyek) 2008-ban megtörtént a Kert-Komplex Kft. segítségével, ennek aktualizálása azonban rövid időn belül szükséges, majd a felmérést egy számítógépes feldolgozásnak, térinformatikai ábrázolásának, a felvett adatok a nyilvánossággal történő megosztásának és folyamatos karbantartásának kell követnie.

Az adatok ismeretében állapíthatók meg a fasorok fenntartási munkái, illetve a fasorok rekonstrukciója, új fasorok létesítése.

A jó egészségi állapotú fasorok életfeltételeit folyamatosan javítani kell, és középtávon folytatni kell a fővárosi, kerületi tulajdonban álló mellékutak fasorainak felújítását, pótlását, és a fasori sávokban a cserjetelepítést.

A zöldfelületek fenntartásának legfontosabb feladatai

A fa pusztulások elsődleges oka a környezeti állapot romlása, illetve a fasorok életfeltételeinek nem megfelelő biztosítása. Ezek:

- Az utak, járdák síkosság mentesítésére használt sózás; (konyhasó, magnézium-klorid, sózott homok használata). A fás szárú növények védelméről szóló 346/2008.(XII. 30.) Kormányrendelet alapján a „közúti forgalom számára igénybe vett terület (úttest) kivételével a síkosság mentesítésre olyan anyag használható, amely a közterületen vagy annak közvetlen környezetében lévő fás szárú növény egészségét nem veszélyezteti.”
- A fasorok károsítását elsődlegesen a közlekedésből eredő kipufogógázok okozzák (szén- monoxid, kén-dioxid, nitrogén-oxidok).
- Az utak, járdák aszfaltozása, a fák körüli kicsi fahely akadályozza a gyökérzethez a csapadékvíz beszivárgását. Az aszfaltborítás akadályozza a laza talajszerkezet kialakulását, a levegőcserét.
- A talajszerkezet romlását fokozza a talaj tápanyagtartalmának, humusztartalmának csökkenése, tekintve, hogy a fasorokban minimális a tápanyag utánpótlás és a lehullott lomb is összegyűjtésre kerül (nem ássák vissza a talajba).
- A földgázvezetékeknél a tömítéseknél, a régi csővezetékeknél gyakoriak a gázszivárgások, amelyek a gyökérzet pusztulásához vezethetnek, illetve hasonló hatású talajszennyező a fáradt olaj, a gépkocsik tisztítására használt mosószer, stb.
- A járdán parkoló és rakodó autók által okozott kéregkárosítás.
- A közművezetékek építése során okozott törzs- és ágsérülések, a szakszerű sebkezelés hiánya.
- A közművezetékek építése során elvágott gyökérzet sorvadása, pusztulása, a fák egyensúlyi viszonyainak megváltozása több egészségesnek tűnő fa kidőléséhez vezetett.
- A lakosság által szakszerűtlenül elvégzett fasori munkák hasonlóan károsító hatásúak.
- A fentiekben ismertetett okok hatására a növények egészségügyi állapota romlik, kártevők, kórokozók támadják meg (platán csipkéző poloska, gombás betegségek, pajzstetű, vadgesztenyelevél aknázómoly, stb.).
- Lakossági szándékos rongálás, építkezések, fák természetes elöregedése.

Kiemelt jelentőségű a folyamatos korszerű növényvédelem, Józsefváros összes fasorának permetezése külön kitérve az intézményekben élő növényzetre. A fasorok felmérésének költségét biztosítani kell, fenntartásukhoz megemelt pénzügyi keret biztosítása szükséges a költségvetésben! Értékes, idős faállományoknál a rendszeres gallyazás, sérülések kezelése, a növényvédelmi munkák időben történő szakszerű elvégzése, öntözés, tápanyag utánpótlás, talajlazítás, megfelelő sebkezelés.

Fontos az idős, elöregedett, balesetveszélyes fasorok ifjítása. A fák ifjítására csak szakmailag indokolt esetben kerülhet sor, az ifjítás általában veszély megelőzés, elhárítás, valamint a későbbi növekedés elősegítése miatt kerülhet sor, nem esztétikai okokból.

A fahiányok rendszeres pótlását előnevelt, többször iskolázott, legalább 6 cm törzsátmérőjű fákkal kell elvégezni.

A szilárd burkolattal, kis fahellyel rendelkező fasorokban, lehetőség szerint meg kell nagyobbítani a fahelyeket, teljes talajcserével, és az öntözési lehetőség biztosításával.

Egyes fasoroknál indokolt a teljes rekonstrukció várostűrő fajokkal történő elvégzése.

A fasorok mellett indokolt esetben korlátozni, illetve tiltani kell a parkolást, illetve a fákat műtárggyal kell megvédeni.

A fasorok ápolási munkáit műszaki tervben kell leírni. A részleges, vagy teljes rekonstrukció, felújítás esetén közmű egyeztetett kiviteli terv készítése szükséges.

A rekonstrukció alá vont utcákon lehetőség szerint fasorokat, de legalább favermeket kell kialakítani!

A megújítandó, nagyméretű zöldfelületeket célszerű teljes egészében locsolórendszerrel ellátni, mely - amennyiben a lehetőségek megengedik - fűrt kút segítségével üzemel. Amennyiben a fűrt kút kialakítása akadályba ütközik, új mindenképpen csepegtető öntözőrendszerrel kell felszerelni mind az új/megújított, mind pedig a régebbi telepítésű zöldterületet.

Alternatív fejlesztési irányok

1. Épületzöldítés

A nagyvárosi területek biológiailag aktív területeinek növelése nem csak parkok, sétányok, stb., úgymond felszíni hagyományos zöldfelületek kialakításával képzelhető el. A városok besűrűsödése szükségsszerűvé, a modern építészeti technikák pedig lehetővé teszik az életminőség javítását célzó városzöldítési eljárások alkalmazását, például a villamospályák, az épületek passzív felületeinek zöldfelületi kialakítását.

2. A tetőzöldesítés lehetőségei

A zöldtetők évszázadok óta az épületek hagyományos elemei. Ennek egyik legfőbb oka az ökológiailag aktív tetők hőmérséklet ingadozás csillapító hatásában keresendő; nyáron hűtő, télen fűtő hatása érvényesül.

Az egészségesebb, elviselhetőbb városi klíma megteremtése érdekében elengedhetetlen az összefüggő beton és aszfaltfelületek arányának radikális csökkentése, oldása. A szennyezett városi levegőt tisztító, a hőmérsékleti ingadozásokat mérséklő hatásán túl a tetők, vagy éppen a belső udvarok, illetve a homlokzatok zöldítésének esztétikai, pszichés és közösségi funkciója legalább ugyanolyan fontos.

A zöldtetőkről megállapítható, hogy alkalmazásuk a környezetbarát és gazdaságos építési mód igen lényeges eleme. A zöldtetőkkel:

- Csökkentik a beépített és beépítetlenül hagyandó területek arányát
- Oxigént termelnek és megkötik a CO₂-t
- Megkötik a levegő por és szennyező részecskéit
- Csökkentik a tetők felmelegedését, a porképződést
- Redukálják a napszakok közötti hőmérsékletingadozásokat
- Csökkentik a levegő páratartalmának ingadozását
- Hozzájárulnak a hő- és hangszigeteléshez
- Megkötik a csapadék jelentős részét
- Esztétikai élményt nyújtanak

3. A belső udvarok zöldesítése

Nagyvárosi közegben a tömbbelsőek zöldítése a városmegújítás jellegétől függően többféleképpen mehet végbe.

Szociális típusú, bontással nem járó városregeneráció esetében a bérházak udvarának, átmeneti, illetve tartós zöldítésével a belső udvarokba egy kis adag természet beültetése lehetséges. A tervezés, kivitelezés és fenntartás során a lakók, a civil szervezetek aktív részvételére van szükség, hogy a közösség valóban magáénak érezze a megújult teret. A rossz minőségű városrészek hiányos zöldfelületi rendszerének gyarapításának fontos eszköze lehet a foghíjtelkek átmeneti, vagy tartós alternatív, akár parkosított hasznosítása.

III. fejezet: Környezetvédelmi koncepció

Környezettudatos építkezések és felújítások

1. Új épületek és felújítások

Célkitűzésünk, hogy az új építések és a felújítások során energiatakarékos, gazdaságosan üzemeltethető, hőszigetelt épületek kerüljenek megvalósításra a helyi energiaforrások kiaknázásával.

A jövőbeni beruházásoknál kiemelt szerepet kell kapniuk a környezettudatos építési módoknak mind az Önkormányzat saját, mind pedig a kerület határain belül induló építkezések esetén. Megfontolandó a környezettudatosság támogatása akár jelképes módon, például „energia/környezettudatos tervezés” cím adományozásával.

A közelmúlt eredményei:

- Új épületek

Az Önkormányzat saját beruházásában megépült Új Teleki téri piac építésekor számos környezettudatos módszert használtak fel.

Ezek közül egyik leglényegesebb a földfelszín alatti esővíztározó, amely segítségével az esővizet nem a csatornába vezetik, így csökkentve a csatornák terhelését, és biztosítható a mellékhelyiségek (wc) öblítővíz ellátása. A víz lágysága miatt a wc csészek nem vízkövesednek el, így tisztán tartásukhoz kevesebb vegyszer szükséges.

Környezettudatos építési módra vall a piac tetejére szerelt napkollektorok használata, melyek hozzájárulnak a melegvíz előállításához, ezáltal csökkentve a piac gázfogyasztását és káros anyag kibocsátását.

- Társasházak felújítása

A Józsefvárosi Önkormányzat lakóépületek széndioxid-kibocsátás csökkentését eredményező energiahatékonysági felújítását megvalósító beruházások támogatására biztosít lehetőséget.

A pályázat keretén belül támogatható a lakóépületek homlokzatának és földem részének hőszigetelése és egyéb, a lakóépületek energiatakarékosságát szolgáló fejlesztése. A pályázat keretében minden olyan energiahatékonysági intézkedés támogatható, melynek széndioxid-kibocsátás csökkentése mérhető. A beruházást követően az épület az eredetinel lényegesen jobb szén-dioxid kibocsátási adatokkal és energiahatékonysággal kell rendelkezzen.

A társasházak középtávon még nagyobb támogatásra számíthatnak. Az eddig éves adósságszolgálatra fordított összeget nagy részben a társasházak felújítására fordítja az Önkormányzat. Ez a lépés elősegíti, hogy a nagyszámú közterület mellett a kerület társasházai jelentős része is megújuljon mind külsejében, mind pedig az energiahatékonyság terén.

- Az Önkormányzat intézményeinek felújítása

A Józsefvárosi Önkormányzat az egyik legfontosabb célnak az energiafelhasználás csökkentését, energiahatékonyság növelését tekinti. Az Önkormányzat 2013 első felében sikeresen pályázott az Európai Unió forrásból finanszírozott *Új Széchenyi Terv Környezet és Energia Operatív Programjának* (továbbiakban KEOP) épületenergetikai fejlesztések témájú pályázati konstrukciójára.

Ennek keretében a Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal épülete és három kerületi óvoda energetikai fejlesztése valósul meg a fenntarthatóbb és energiatakarékosabb üzemeltetésüknek elősegítése érdekében az alábbiak szerint:

- Polgármesteri Hivatal épülete (Baross utca 63 – 67)
- Napraforgó Óvoda (Tolnai Lajos utca 7-9)
- Százszorszép Óvoda (Szűz utca 2.)
- Várunk Rád Óvoda (Csobánc utca 5.)

A projekt keretében:

- Új, jó szigetelőképeségű, több módon nyitható nyílászáró kerül beépítésre a régi, rossz szigetelőképeségű, huzatos fa nyílászárók helyére mind a 4 intézmény esetében, mely jelentős megtakarítást eredményezhet az Önkormányzatnak. A felszabaduló összeget például az intézmények további fejlesztésére lehet fordítani.
- Nagy felületen kerül hőszigetelés az egyes intézmények épületére. A hőszigetelés jelentősen növeli a fűtőhatékonyságot, ezzel csökken a kazánok CO₂ emissziója és szintén jelentős fűtés megtakarítás prognosztizálható.
- Új, termosztatikus radiátorszelepek kerülnek felszerelésre, melyek segítségével a radiátorok fűtési teljesítménye egyenként szabályozhatóvá válik.

A projekt sajátossága az Önkormányzat által a pályázatban vállalt ún. „zöld beszerzés” mely keretében a beruházás maga is környezettudatos módon zajlik majd le:

- A vállalkozó a cselekvési (felvonulási) tervet úgy készíti el, hogy a létesítés, építés ideiglenes helyigényét és hatásterületét a lehető legteljesebb mértékben minimalizálja. Ennek értelmében legalább az ideiglenes területfoglalás minimalizálása, az anyagszállítási útvonal optimalizálása és a gondos kiviteli tervezés zaj, por, pollen, elhagyott hulladék stb. megelőzése érdekében kötelező.
- Az ajánlatkérővel történő kommunikációban és az egyes feladatok elvégzése során az elektronikus utat kell előnyben részesítenie a vállalkozónak. A szerződés teljesítése során a dokumentálás elektronikus adathordozókon történik és csak a felek által elfogadott utolsó verziók kerülnek kinyomtatásra

2. A modern közpark

Közterületek megújításakor a II. fejezetben ismertetett zöldfelületi irányelvek mellett különös figyelemmel kell lenni a köztisztaság fenntarthatóságára, melynek elősegítésére közterületi hulladékgyűjtőket kell kihelyezni és üzemeltetni, valamint a lakossági egyeztetéseknek megfelelően körülkerített kutyafuttatókat szükséges kialakítani.

A Teleki téren a nagy testű kutyák számára 1253 m² területű elkerített kutyafuttató, míg a kisebb testű kutyák számára 514 m² területű elkerített kutyafuttató került kialakításra. A Kálvária tér tekintetében a Magdolna Negyed Program III. ütemének indulásakor 2012. október 2-án megrendezett lakossági fórum keretében mérte fel az Önkormányzat a lakossági igényeket, ahol kifejezett kérés volt a kutyafuttatók kialakítása. Ennek megfelelően a tervezők a tér északi részén 673 m² elkerített kutyafuttatót, míg a tér déli részén 705 m² elkerített kutyafuttatót alakítottak ki.

Az épített környezet fejlesztése érdekében a nagyobb tereken úgynevezett felnőtt játszóterek kialakítása javasolt. Ez azt a manapság kedvelt köztéri sportfunkciót jelenti, melyhez a parkokban jellemzően acélszerkezetű torna-erősítő „gépeket” telepítenek. A berendezések

természetesen vandálbiztos kivitelben készülnek, előnyük, hogy közvetlen környezetük kivételével nem igényelnek burkolt területet, így a zöldfelület nagysága nem csökken jelentősen. Kerékpártárolók, árnyékolók tervezése szintén javasolt. Az idősebb, nyugdíjas korosztályra is gondolva zöldfelületre néző, napos pihenőpadokat kell telepíteni.

A közösségi élmény elősegítése érdekében célravezető rendezvényterek kialakítása. A parkokon belül díszkertek, árnyas ligetes zöldfelületek létrehozása segíti elő a parkban pihenni vágyók nyugalmát. Célszerű ezeken a rendezvénytereken szervezni a környezetvédelmi neveléshez tartozó programokat.

Környezettudatos nevelésben tett és tervezett lépések

Elsődleges cél mind a közterületi növénykiültetések, mind pedig a társasházak udvarán történő zöldítések, egynyári növények, cserjék telepítésének támogatása. Fontos elem a virágos belső udvarok kialakítása, hiszen ezek a lépések elősegítik a társasházak környezettudatosságának fejlesztését és a kisebb zöldfelületek közösségerősítő erejének növelését.

Az Önkormányzat által Józsefvárosban elültetett fák örökbe fogadása kiváló módszer lehet a környezettudatos nevelésben és a közösségek működésének elősegítésében. Elsősorban gyermekek, családok, iskolai osztályok és idősebb polgárok aktivitására számíthatunk. A program során az örökbefogadók egy éven keresztül gondozhatják a facsemetéket.

1. Polgárok bevonása a legfiatalabbaktól a legidősebbekig

A II. fejezetben említett közösségi kertek közül a 2014 nyara óta működő, Tolnai Lajos utca 23. szám alatt található JóTündér Kert gondozói a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ koordinálásával a kerületi idős klubjából kerülnek ki és gyakran együtt működnek a környék óvodásaival és általános iskolásaival.

Középtávú tervként a két közösségi kert kétéves működését követően meg kell vizsgálni további kertek kialakításának és a lakosság minél szélesebb körű bevonásának lehetőségét, illetve támogatni kell az érdeklődő és tevékenykedni kívánó közösségek kertépítő munkáját.

- **Faültetések**

A Tisztviselőtelepi Önkormányzati Egyesület a Fővárosi Önkormányzat által kezelt Környezetvédelmi Alap pályázatán "Rügy Ügy" címmel benyújtott pályázatával 1,5 millió forintot nyert. A projekt megvalósításához a pályázónak 500 ezer forint önrészt kellett vállalnia, mellyel kapcsolatban az Egyesület megkereste az Önkormányzatot és kérte annak anyagi támogatását. Emellett a 2012. évi Föld Napja programsorozat keretében kerületünkben 235 fa elültetésére is sor került.

Az Önkormányzat célja, hogy a jövőben anyagi és erkölcsi támogatás biztosításával bátorítani tudja a Józsefvárosért tevékenyen tenni akaró civil szervezeteket és azok munkáját.

- **Lakosság bevonásával és segítségével szervezett akciók**

A Let's Clean Up Europe! részeként megrendezésre kerülő TeSzedd akció keretében az Önkormányzat évről-évre szervezi a „A nagy kerülettakarítás” elnevezésű kezdeményezést, melyen 2014-ben is 11 különböző helyszínen, közel 300 kerületi lakos, idősebbek és fiatalok, diákok szedték a szemetet, helyeztek ki és újítottak fel szemétgyűjtőket. 127 darab új – köztük 22 darab kutyás – hulladékgyűjtő edény került kihelyezésre, a civilek, polgárok és önkormányzati képviselők pedig 18-at újítottak fel.

Ugyanekkor 182 zsákban mintegy 10 köbméternyi szemét került az utcáról a megfelelő helyre. A munkálatokat a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat szakemberei irányították, 35 munkatársuk vett részt az akcióban.

Rövid- és középtávú cél, hogy minél több, a kerület lakosságát minél szélesebb körben bevonó akció és kezdeményezés mellé álljon az Önkormányzat, legyen az lakossági, saját kezdeményezés, vagy országos, nemzetközi kampány része.

- Virágos Józsefvárosért mozgalom

Józsefváros Önkormányzata térítésmentesen bocsátott virágokat a kerületi társasházak, óvodák, iskolák, civil szervezetek, egyházak és vendéglátósok rendelkezésére. A mozgalom célja, hogy Józsefváros minél virágosabb legyen. Mintegy tízezer tő petúnia talált ilyen módon gazdára.

Rövid- és középtávú célként megfogalmazható, hogy a kerületben élők számára történő virágosztás szokássá, hagyománnyá váljon egészen addig, amíg a lakosság legnagyobb része természetesnek nem veszi, hogy az Önkormányzat támogatása nélkül is beszerzi és gondozza egynyári növényeit és lakókörnyezetét.

2. Oktatás, nevelés

Középtávon kiemelt feladat a lakosság legfiatalabb rétegének bevonása, játékos környezettudatos programok szervezése gyermekek, családok részére.

A fent említett kerulettakarítási kampány részeként megrendezett családi programok ezt a célt szolgálják. A programokon szerepel például kirakós játék környezet-témában, célba lövés nagyméretű csúzlival, hajó vagy repülő készítése hulladék anyagokból.

Fontos a lakosság ösztönzése a hasonló programokon való részvételre, például jelképes értékű ajándékok, nyeremények biztosításával.

Az iskolák és óvodák udvarain található zöldfelületi fejlesztések kiemelt fontosságúak. Új programként a Környezetvédelmi Munkacsoport javasolja, hogy a felújítandó óvodaudvarokon – ahol az fizikailag lehetséges – hozzanak létre egy kisebb veteményest, ezzel is elősegítve a fiatalok környezettudatos nevelését.

Közép és hosszú távon kívánatos cél, hogy Józsefváros minden iskoláskorú gyermek tanulmányainak befejezéséig legalább egyszer részt vehessen erdei iskolai programban, ahol a lehető legközelebb kerülhetnek a természethez és fejleszthető a környezetvédelemmel kapcsolatos tudásuk.

Kívánatos, hogy az Önkormányzat a lehető legnagyobb mértékben támogassa, hogy minden helyi iskola megszerezhesse az Öko-iskola címet.

3. Biológiai eredetű hulladék közterületi mértékének mérséklése

A kutyaürülék biztonságos begyűjtéséhez a kerületi lakosok részére műanyag zacskót bocsát rendelkezésre a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat, amely átvehető az intézmény Leonardo da Vinci és Német utcai telephelyein.

Megfontolandó az átvételi pontok számának bővítése különösen a kutyaürülékkel legszennyezettebb területeken, figyelembe véve a kerület közlekedési adottságait, valamint ezt a lehetőséget és az átvevő pontok címeit hirdetni kell a kutyaürülék gyűjtő edényeken.

Hulladékkezelés

A hulladékgazdálkodás során a Józsefvárosi Önkormányzat elsődleges célkitűzése a hulladéktermelés megelőzése, csökkentése. Támogatnunk kell az újrahasznosítást és a megfelelő minőségben végzett ártalmatlanítást.

1. Szelektív hulladékgyűjtés

- Közterületi szelektív hulladékgyűjtés

A közterületi hulladékgyűjtés Józsefvárosban szelektív hulladékgyűjtő szigetek útján valósul meg. A lakosság számára szigetenként öt hulladékgyűjtő edény (papír, műanyag, „fehér” üveg, színes üveg, fém doboz) áll rendelkezésre. A szigetek elhelyezkedésénél a Fővárosi Közterület-fenntartó a Józsefvárosi Önkormányzattal együtt a legmesszebb menőig figyelembe veszi a lakosság észrevételeit, javaslatait.

A házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés elindításával csökkenthető a kerületi szigetek száma, illetve a szigetekre gyűjthető hulladék nemek. Középtávú feladatként javasolt a megmaradó, szigetenként kétféle hulladékgyűjtő konténer (színes- és „fehér” üveg) körbekerítése, illetve, azokon a területeken, ahol a lakosság nem élt panasszal a szigetek ellen, megfontolandó mind az ötféle konténer üzemeltetése.

- Házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés

A Józsefvárosi Önkormányzat már 2008 júliusában elindította ingyenes lakossági szolgáltatását a házhoz járó szelektív hulladékgyűjtés programot. 2013. decemberében a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. átvette a budapesti begyűjtést és megkezdte az összes józsefvárosi társasház szelektív hulladékgyűjtő edényekkel való ellátását. 2014. kora tavaszára minden háztartás szelektíven (műanyag és fém, valamint papír) gyűjtheti a háztartási hulladékot.

Bár az Önkormányzat a www.jozsefvaros.hu honlapon és a Józsefváros újságban rendszeresen tájékoztatja a lakosságot a szelektív hulladékgyűjtés fontosságáról, rövid és középtávon célszerű oktatóprogramot indítani a helyes szelektálásról, valamint a képzést már az alapfokú oktatási intézményekben is szükséges megkezdeni.

- Szelektív hulladékgyűjtés az Önkormányzat intézményeiben

Az Önkormányzat, a Polgármesteri Hivatal épületében, valamint az önkormányzati fenntartású intézményekben a papírral történő takarékoskodás mellett különös gondot fordítanak a papír- és műanyag hulladék elkülönített kezelésére, melyet újrafelhasználásra továbbítanak.

Emellett a Polgármesteri Hivatal épületében szárazelem gyűjtő edényzet található, melynek segítségével csökkenthetőek a háztartásban használt szárazelemek, akkumulátorok (veszélyes hulladékok) környezetkárosító hatása. Egy gombelem is közel 1 köbméter földet tesz szennyezetté!

Javasolt a tájékoztató tábla, plakát elhelyezése a Hivatal épületének bejáratánál, illetve a szárazelem gyűjtés lehetőségének a www.jozsefvaros.hu honlapon történő szerepeltetése.

- Közösségi komposztálás

A biohulladék kezeléséről és a komposztálás műszaki követelményeiről szóló 23/2003-as (XII. 29.) KvVM rendelet 4. § (1): A közösségi komposztálás nem engedélyköteles tevékenység.

Amennyiben a komposztálást megfelelően hajtják végre, úgy a komposztáló környezetében élő lakosságot (szagok) nem zavarja. A komposztáláshoz mindenképpen szükséges a megfelelő minőségű útmutató és oktatás biztosítása!

A közeljövő egyik fontos zöldcélja a közösségi komposztálók kialakítása az önkormányzati tulajdonban álló, jelenleg üres telkeken. Cél, hogy 10 éven belül minden józsefvárosi lakos komposztálási lehetőséghez jusson a lakóhelyétől számított 500 m-es sugarú körön belül.

2. Hulladékudvarok

A Józsefvárosi Önkormányzat ingyenesen biztosítja a Sárkány utca 5. szám alatti telket a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. részére közösségi közlekedéssel is könnyen megközelíthető hulladékgyűjtő udvar kialakítása céljából, melyet a lakosság nagy meglepedettséggel használ.

Középtávon célszerű megvizsgálni a hulladékgyűjtő udvarok számának növelését, valamint megtalálni az udvarok kialakításához szükséges források megosztásának lehetőségeit.

Illegális hulladék képződése elleni fellépés

A Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat munkatársai erejükhöz, kapacitásukhoz mérten mindent megtesznek annak érdekében, hogy a kerület közterületeinek rendben tartását napi rendszerességgel megoldják.

A Városüzemeltetési részleg és a Budapest Esély munkatársai folyamatosan takarítják Józsefváros valamennyi útszakaszát és járdáit, valamint a tereket és játszótereket, összeszedik a közterületben illegálisan kihelyezett darabos hulladékokat (hulladék, szemét, falevelek, stb.). Az erőforrásaik figyelembe vételével napközben egyszer van lehetőség összegyűjteni a kihelyezett illegális hulladékokat, a délutáni-, és esti időszakban pedig eseti jelleggel.

Az illegális hulladék lerakás elkövetőinek három kategóriája különböztethető meg.

- A lakosság egy része nem fizet a szemét szállításért, így időről időre a felhalmozott háztartási és egyéb hulladékot, valamint a feleslegessé váló ingóságokat a szelektív szigeteknél, vagy rosszabb esetben az utcán helyezi el. A Városüzemeltetés havonta mintegy 800 köbméter illegális szemetet – ebben rengeteg bútort - és négy tonna papírhulladékot szállít el havonta.
- A hulladék összetételéből megállapítható, hogy a kereskedők egy része nem rendelkezik szemétszállítási szerződéssel, ezért ládákat és egyéb csomagoló anyagokat a szelektív hulladékgyűjtőnél, beugrókban, kapualjakban vagy üres telkeken helyezik el. A közterület-felügyelő jogosult a szerződést ellenőrizni, annak hiányában hatósági eljárást kezdeményezni az üzlet bezárása érdekében.
- A harmadik elkövetési magatartás a spontán kialakult illegális szemét lerakó helyeken hulladék és építési törmelék elhelyezése. Ez főként a Salgótarjáni út Fiumei út és Hungária körút közötti szakaszán jellemző, amely fővárosi terület, így a Józsefvárosi Önkormányzatnak nincs közvetlen ráhatása a terület megfelelő minőségű tisztán tartására.

A közterület-felügyelet a 2013. évben 1661 esetben intézkedett köztisztasági szabálysértés miatt, amelyből 1431 esetben feljelentéssel éltek a felügyelők, 230 esetben helyszíni bírságot szabtak ki összesen 1.365.000 forint összegben. A közterületi térfigyelő rendszeren keresztül

105 alkalommal észleltek köztisztasági szabálysértést. A járőrök önálló észlelése 27 eset köztisztasági szabálysértés esetén intézkedtek.

2013. november 1. és 2014. május 31. között a Nap téren, a Gutenberg téren és a Losonci téren elhelyezett hangos kamerákkal összesen 98 esetben 134 fő vonatkozásában előztek vagy szakítottak meg a közterület felügyelők a köztisztaságra kiható jogsértéseket.

A fenti adatok szerint a Népszínház utca, a Práter utca, az Illés utca, a Korányi Sándor utca, a Diószegi Sámuel utca, a Bacsó Béla utca, az Auróra utca, a Tolnai Lajos utca, a Kis Stáció utca, a Nap tér és a Leonardo Da Vinci utca, a Salgótarjáni út és Blaha Lujza tér a kerület köztisztaság szempontjából legfertőzöttebb területei.

A közterületek rendje és tisztasága érdekében következetesen alkalmazni kell a tiltó táblák kihelyezését, tettenérés esetén a szankcionálást. A szankciók elmaradása vonzza az illegális személtlerakókat. Minden lehetséges eszközzel törekedni kell ennek megakadályozására, illetve csökkentésére.

Klímatudatosság

A városokban a nagy népsűrűség miatt városi mikroklíma alakul ki. A mikroklíma városon belül jelentősen változik a beépítettség, az épületek sűrűsége és eloszlása, a közlekedési hálózatok kiterjedése, a zöld területek, a vízfelületek függvényében. A mérések, megfigyelések sok városban azt mutatják, hogy a városokban jelentősen melegebb van, mint a környező vidéki területeken. Ezt a jelenséget nevezik városi hőszigetnek.

Az átlaghőmérséklet emelkedése káros a városban élő emberek egészségére. Továbbá a magas léghőmérséklet egyértelműen megnöveli a légkondicionáló telepítések miatti energiafogyasztást.

A városi hősziget jelenség mérséklésére az Önkormányzat egynyári-, illetve évelő növények, cserjék és fák telepítését, illetve ezek folyamatos fenntartását, gondozását biztosítja. Az újjáépített közterületeken szökőkutak, csobogók, párapuk létesítése kiemelt jelentőséggel bír, mely nagymértékben hozzájárul a kerületben lakók közérzetének javításához. A sűrű beépítés miatt a régi bérházak telkén legtöbbször nincs vagy alig van lehetőség fák ültetésére. Ezekben a helyeken a mikroklimatikus viszonyok javítására az egyetlen módszer a tűzfalak, egyéb függőleges felületek zöldítése. Józsefváros önkormányzata ehhez szakmai segítséget kíván nyújtani.

Játszóterek, sportudvarok fenntartása, üzemeltetése

A kerületi tulajdonban álló tereken létrehozott és megújított játszótereket a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat üzemelteti a játszóteri eszközök biztonságosságáról szóló 78/2003. (XI. 27.) GKM rendelet előírásai alapján.

A rendeletben előírt négy évenkénti ellenőrzést biztosítani kell az üzemeltetést végző szervezet költségvetésben.

A játszóterek bekerítését, a játszó gyermekek védelme, a vandalizmus okozta károk csökkentése, valamint közegészségügyi szempontok miatt lehetőség szerint el kell végezni. A felújított játszótereken közbiztonsági és vagyonvédelmi okokból szükséges térfigyelő rendszer szolgálatba állítása. Emellett fontos a megfelelő közvilágítás kiépítése.

Törekedni kell az integrált játszóterek kialakítására, ahol az az egészséges és a mozgáskorlátozott gyermekek egyidejűleg játszhatnak. A játszótereken is biztosítani kell az akadálymentesítést.

Józsefvárosi tulajdonban álló játszóterek:

- Gutenberg tér
- Mátyás tér
- Losonci tér
- Kálvária tér
- Tbiliszi tér
- Golgota tér
- Rezső tér
- Teleki László tér
- „FiDo tér”

Sportudvarok:

- Dankó utca 18.
- Homok utca 7.

Környezetbarát közlekedés

A városi környezetminőség egyik legfontosabb meghatározója a közlekedés, ezen belül is a módhasználati összetétel (egyéni és közösségi, motorizált és nem motorizált), és a közlekedési eszközök kibocsátási szintje.

A közlekedés a levegőminőségen, a zajszinten, a területfoglaláson és a balesetveszélyen keresztül befolyásolja a környezet minőségét. A környezetminőség javulását kerületi szinten a következő területeken lehet elérni:

- gyalogos közlekedés feltételeinek javítása
- kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása
- lakóövezeti forgalomcsillapítás
- közösségi gépkocsihasználat népszerűsítése
- alacsony kibocsátású járművek népszerűsítése

Gyalogos közlekedés feltételeinek javítása

A kerületi helyváltoztatások jelentős részét teszi ki a gyalogos közlekedés, amelynek a feltételei a kerület egyes részein javultak, azonban további fejlesztésre van szükség.

A járdák megfelelő szélessége mellett nagyon fontos a gyalogosok biztonsága és akadálymentes közlekedése az útkeresztezésekben. Ennek eszközei az utcasarkokon a járdák lesüllyesztése, illetve csillapított forgalmú övezetekben az úttest járdaszintre emelése, szükséges helyeken gyalogos átkelőhelyek létesítése, valamint vegyes forgalmú útszakaszok létrehozása (ld. forgalomcsillapítás). Helyzetfelmérés szükséges arról, hogy a kerület mely részein tapasztalhatók hiányosságok, és azok fokozatos megszüntetésére ütemtervet kell elfogadni.

Kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása

A főváros más részeihez hasonlóan Józsefvárosban is egyre népszerűbb a kerékpár, mint közlekedési eszköz használata: egyre többen ébrednek rá, hogy 10 km alatt ez a legolcsóbb és

leggyorsabb közlekedési forma a városon belül. A kerékpározás feltételein azonban van mit javítani, az eddig megvalósított fejlesztéseken túl a kerületben is van még tennivaló bőven.

A biztonságos és kényelmes kerékpározás legfontosabb feltétele a kerékpárosbarát úthálózat megvalósítása. Ebben történt már előrelépés Józsefvárosban is, ugyanakkor szükséges a kerület egészén megvizsgálni és ütemezni a következő eszközök alkalmazását:

- főútvonalak mentén kerékpársáv vagy kerékpárút létesítése
- egyirányú utcák kerékpárral kétirányú használatának megteremtése
- egyéb forgalomtechnikai beavatkozások: pl. jelzőlámpáknál előretolt felállóhelyek létesítése, „zsákutcásított utcáknál” (Bacsó B. u., Bláthy O. u.) kerékpáros továbbhaladás elősegítése, stb.

Ezek mellett fontos a kerékpárparkolás feltételeinek javítása közterületi kerékpártámaszok kihelyezésével, amelyben az önkormányzat mellett szerepet kell vállalnia a különböző célpontok, intézmények tulajdonosainak is. Utóbbit az önkormányzat koordinált programmal segítheti a tervezés átvállalásával és technikai segítségnyújtással.

A kerékpárral történő munkába járás egyik további fontos feltétele a megfelelő tisztálkodási lehetőségek kialakítása a munkahelyeken (zuhanyzók létesítése). A kerületnek erre elsősorban az önkormányzati intézményekben van lehetősége előrelépni.

Egyes európai városokban (Koppenhága, Berlin, Amszterdam) már komoly jelentősége van a (nulla emissziós) kerékpáros teherszállításnak, amely a környezetminőség jelentős javítása mellett a városon belüli és kisebb (100 kg alatti) szállítmányok esetében a leghatékonyabb szállítási módnak bizonyulhat. A szolgáltatás már Budapesten is létezik. Példamutató ereje révén javasolt, hogy az önkormányzati intézmények kis súlyú teherszállítási igényeihez ezt a közlekedési módot vezesse be.

Lakóövezeti forgalomcsillapítás

A környezetbarát közlekedés, a zajcsökkentés, a levegőminőség-javítás egyik fő tényezője lehet a közlekedési igények csökkentése, a szelíd közlekedési formák elősegítése. Ehhez szükséges, hogy a kerület sűrűn beépített területei is vonzóak legyenek lakóhelyként. Számos tapasztalat mutatja, hogy azok a leginkább környezet-, lakosság- és gyerekbarát lakóövezetek, ahol a gépjárműforgalom kicsi, sebessége alacsony, a gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételei az átlagosnál jobbak. Ezt forgalomcsillapított zónák kijelölésével lehet megvalósítani: 30 km/h-s sebességkorlátozás, vegyes forgalmú (egy szintbe hozott) közlekedési felületek, átmenő forgalom kizárása, fásítás.

Józsefváros egyes részein is elindult a forgalomcsillapított vagy „Tempo30” zónák létrehozása. Ezt a programot folytatni szükséges annak felmérésével, hogy a kerület mely részein van szükség ilyen zónák létrehozására egy ütemterv elfogadásával.

Közösségi gépjárműhasználat népszerűsítése

A gépjárműforgalom környezetterhelő hatását különböző módszerekkel lehet csökkenteni. Ezek egyike a közösségi gépjárműhasználat, ami közvetlenül nem csökkenti a forgalmat, illetve a zaj- és levegőszennyezést, ugyanakkor a parkolási helyigény csökkentésével és a felesleges járművek előállításának elkerülésével javítja a közlekedés összesített környezeti hatását.

Hasonló programok – előfizetéses vagy alkalmi módon gépjármű bérlése, automatikus felvétele és ledása közterületen – számos városban működnek szerte a világon, egyes hírek szerint idén ősztől Budapesten is. A kerület az ilyen típusú szolgáltatások népszerűsítésével tehet a környezet javításáért.

Alacsony kibocsátású gépjárművek népszerűsítése

A levegőszennyezés csökkentésében nagy szerepe lehet az alacsony vagy nulla kibocsátású, hibrid vagy elektromos gépjárműveknek. Üdvözlendő lenne Józsefvárosban is ezek elterjedése. Bár a járművek jelentős része magánhasználatban van, az önkormányzati gépjárműflotta alacsony kibocsátására történő átállítása jelentős lépés lenne egy környezetbarát önkormányzat megvalósulásához.

Légszennyezés

A szennyezett levegőt a főváros élhetőségét folyamatosan rontó tényezők között gyakran elsőként említik a város lakói, vendégei. Mindezt annak ellenére, hogy az utóbbi időkben a fűtési módok változásával, az ipar leépülésével valamint a gépjárművek és az üzemanyagok szabványainak szigorodásával kevesebb káros anyag került a levegőbe. Az utóbbi évtizedek meredeken emelkedő gépjárműforgalma miatt azonban más szennyezőanyagok váltak dominánssá.

Ennek megfelelően jelenleg a légszennyezettség első számú forrása Budapesten a közlekedés (ezen belül is elsősorban a régi, dízelmotorral hajtott járművek), de megemlítendő az ipari és a fűtésből eredő forrás is. Józsefvárosban az ipar leépülésével és a gázfűtés elterjedésével utóbbi kettő látványosan vesztett jelentőségéből.

Jelenleg már a nitrogén-oxidok, szén-monoxid, kén-dioxid és az ózon már nem, vagy csak nagyon ritkán haladja meg az egészségügyi határértéket. Azonban a részecskeszennyezés (PM10, PM2.5) a WHO mérései szerint kimagasló Kelet-Európában, nincs ez másképp Budapesten, és Józsefvárosban sem: az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat Teleki téri mérőállomásán a PM10 szennyezettség az utóbbi egy évben is rendszeresen túllépte az $50\mu\text{g}/\text{m}^3$ napi egészségügyi határértéket.

Az Európai Unió szabályai évente 35 olyan napot engednek meg, amelyben a PM10 szennyezés meghaladja az $50\mu\text{g}/\text{m}^3$ határértéket. Ezt a 35 szennyezett napot az utóbbi években Budapest már az év első hónapjaiban (általában márciusban, áprilisban) „teljesíti”. Emiatt a főváros ellen már évekkal ezelőtt eljárást indított az Európai Unió.

A légszennyezettség leghatékonyabb szabályozó rendszere szmogriadó esetén a forgalom korlátozása volna, illet azonban az utóbbi években a legmagasabb légszennyezettség esetén sem alkalmazták az illetékesek.

Bár a szmogriadó kihirdetése és a meghozandó intézkedések a főváros hatáskörébe tartoznak, Józsefváros Önkormányzata elvárja a Fővárosi Önkormányzattól, hogy mindent tegyen meg annak érdekében, hogy a légszennyezés az év minden napján az egészségügyi határérték alatt maradjon. Józsefváros elkötelezett továbbá abban, hogy saját eszközeivel a környezetbarát közlekedést támogatja.

Zajszennyezés

Budapest Főváros Önkormányzata az EU 2002/49/EK irányelvének megfelelően elkészíti és frissíti a város stratégiai zajtérképét. Az erre épülő intézkedési terv megállapítja, hogy „a Főváros területén a lakosságot terhelő környezeti zaj domináns módon a közúti közlekedés kibocsátására vezethető vissza”.

Józsefváros területén sincs ez másképp, sőt a belvárosi környezet miatt a zajszint átlagosan magas: sok helyütt eléri az 55-65 decibel értéket, a főutak mentén 75 decibel felett van, egyedül egyes tömbbelsőkből csökken le 50 decibel alá. A legnagyobb zajcsökkenés tehát a forgalom szabályozásából, lassításából, az útburkolatok felújításától várható.

Józsefváros Önkormányzata a tulajdonába illetve üzemeltetésébe tartozó útszakaszokon különös figyelmet kíván fordítani a zajterhelés csökkentésére.

IV. fejezet: Cselekvési irányok és összegzés

Cselekvési irányok

1. Rövidtávú cselekvési irányok

- Folyamatos fatelepítések
- Egynyári növények telepítése
- A meglévő növényzet ápolása, karbantartása, hatékony reakció a lakossági „zöldpanaszokra”
- Köztisztasági feladatok ellátásának intenzívebbé tétele
- Lakosok bevonása belső udvari zöld szigetek létesítésébe, fenntartásába

2. Középtávú cselekvési irányok

- Az új telepítésű és a meglévő zöldfelületek folyamatos ellenőrzése, szükség esetén beavatkozás
- A lakosság egyre szélesebb körű bevonása a közterületekkel kapcsolatos tervezésekbe, döntésekbe, a zöldfelületek fenntartásába
- Oktatóprogramok szerkesztése, óvodai, iskolai használatuk tantervbe illesztése
- Köztisztasági feladatok ellátásának hatékonyabbá tétele lakosságösztönző, nevelő lépésekkel
- Aktív önkormányzati részvétel a lehető legtöbb természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos „napon” (például: Madarak és fák napja, Víz világnapja, Állatok világnapja, Föld napja, stb.)
- Az új épületek és épületfelújítások környezettudatos tervezése, kivitelezése
- A városi hősziget jelenség érezhető csökkentése
- Alternatív zöldítési irányok alkalmazása a sűrűn lakott területeken
- Környezetbarát közlekedési megoldások alkalmazása, alulról jövő kezdeményezések támogatása
- A zaj- és légszennyezéssel kapcsolatos szempontok figyelembe vétele felújítások, forgalomtechnikai módosítások alkalmával

3. Hosszútávú cselekvési irányok

- A környezettudatos gondolkodásmód oktatásának bővítése
- Egyes közterületek zöldfelületeinek üzemeltetésre történő átadása civil (józsefvárosi lakosokból álló) szervezetek részére
- Józsefváros Napja (évi 2 alkalom – március 19. és november 7.) alkalmából szervezett ünnepsorozat kísérő-, vagy elő-rendezvényeként szervezett környezettudatos programok megvalósítása
- A fővárossal együttműködve a zaj- és légszennyezés lényeges csökkentése

Összegzés

Józsefváros elkötelezett, hogy a lakóinak, és a kerületbe dolgozni járóknak, valamint a kerületen átutazók tömegeinek egyre élhetőbb, zöldebb közösségi tereket biztosítson, és ezt a folyamatot a magánkézben levő területeken is segítse. Fontos, hogy a közterek tervezésébe, és az így kialakított rendszer fenntartásába a lakosok jelentős része be legyen vonva, így azt

magáénak érezze. Nagy hangsúlyt fektet a legfontosabb környezeti problémák felszámolására: illegális hulladéklerakás, városi hősziget, zaj- és légszennyezés.

A Józsefvárosi Önkormányzat a jövőben is gondos gazdaként tartja fenn a közterületeit, zöldfelületeit, csökkenti a közterületen okozott károkat.

A kerület különösen elkötelezett a környezetvédelmi oktatás, szemléletformálás segítségével.

A kerület megragad minden alkalmat, hogy mindezek anyagi fedezetének biztosításaként pályázati pénzekkel egészítse ki az önkormányzati forrásokat.

Hivatkozások

1. Pestszentlőrinc-Pestszentimre zöldfelület gazdálkodási koncepció, 2011
2. Tisztább és zöldebb kerületért, környezetvédelmi program 2008-2011, Budapest XVIII. kerület Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzat
3. Magyar Tudományos Akadémia, Földrajztudományi Kutatóintézet
4. <http://eu-uhi.eu/hu>
5. Budapest Főváros stratégiai zajtérképére épülő intézkedési terv
6. Levegő Munkacsoport honlapja (<http://levego.hu>)